

Romanimusikk

De reisendes musikk - i utvikling før og nå

Av Laila Yrvum

Laila Marie Yrvum er sanger og folkemusiker, bor i Moss og holder konserter og foredrag over hele landet. Laila Marie Yrvum er av de fremste formidlere av de reisendes musikk og kultur. Hun har bl.a. gitt ut CD og bok med romanifolket sin egen sang- og musikktradisjon. Hjemmeside: www.fosnakultur.no/laila

8. april er romanifolkets nasjonaldag. Det er en påminner om at kulturelt mangfold er ikke noe nytt. Gjennom alle tider har kultur utviklet seg gjennom kulturmøter og utveksling av impulser. Romanifolket har i kraft av sin reisende livsstil alltid vært en viktig leverandør av kulturimpulser til de fastboende. Med seg på veien hadde de håndverksarbeider, varer og ikke minst musikk.

Spillemann Nils Bakke

Denne artikkelen tar for seg endringer og impulsutvekslinger i de reisendes folkemusikk.

”... det var ikke slik mamma sang den.. ” eller, ..” du har ikke den samme slengen som bestefar....”

Disse vendingene og meningsytringene har vel alltid forekommet både i de reisendes musikktradisjon og hos den tradisjonelle folkemusikkens utøvere.

Min bestefar Julle, Julius Johansen, hadde en fantastisk klar og sterk stemme helt til han var over 80 år. Men, han sa at ingen sang visene slik som hans bestefar eller far sang dem - altså var det skjedd en utvikling i generasjonen før han og.

Jeg vil med dette antyde at visene er i utvikling. De som er yngre vil da naturlig nok høre de samme ytringene og gjøre de samme erfaringene - slik er det bare.

Dette er et sunnhetstegn etter min mening. Vi bør gjøre vårt ytterste for å bevare ”slengen” for kommende generasjoner, men samtidig gi rom for den enkeltes særpreg. Ingen sang likt før, og ingen synger likt nå. ”Noen liker mora og noen liker datt’ra”, det gjør at vi får et fantastisk mangfold og spekter. Eksperimentell musikk og sang er jo utrolig spennende.

Særpreg

I den vokale tradisjonen vil visene hovedsakelig være i moll. Den lettjenkjennelige

glissandoen og drillene sammen med litt uforutsette toneskifter gjør at vi kaller dem for taterviser. Dette til tross for at opphavet er ukjent, eller til og med forfattet av en "buro" (ikke-tater). Det å kalle noe autentisk og ekte ligger vel i framføringen og kanskje hvor lenge den har vært i vår tradisjon.

Da jeg for 10 år siden kom til årsmøtet til Norsk Folkemusikklag på Gol, med temaet "De reisendes musikk", var jeg veldig usikker på om jeg kom til å presentere taterviser som ikke var våre. Jeg kom "med hatten i handa" om man kan si det slik, men da jeg reiste hjem gikk jeg med "hatten på".

Historier om hvordan musikken og visene har blitt utvekslet mellom tater og buro er mange. Da de reiste rundt i bygde-Norge ble mang en vise byttet rundt en god handel, f. eks. "Sigmundsongen". Den lærte jeg av min bestemor og den kunne mange i min familie. Visa var fra Myrkdalen i Voss og hadde gått tapt der, men levde hos oss på Toten. Spennende var det å komme tilbake å framføre visa med familien til opphavsmannen tilstede. Mange lignende historier kan fortelles.

Tilpasning og sjangere innen tatermusikken.

Populærmusikk har blitt en del av vår kultur også. Erfaringene mine tilsier at de vemodige og vakre visene ble antatt og adoptert. Av instrumenter var vel trekkspill det som ble best likt. Carl Jularbo ble danset etter og nynet etter i de fleste familier jeg kjenner.

Av sangere var f eks Gunnar Wicklund og Jim Reeves elsket. Sven Ingvars kunne alle synge med på. Sanger som hadde molltonene i seg ble mye brukt, resten gikk i glemmeboken.

Gitaren ble hovedinstrumentet, "alle" hadde/har gitar i huset og kan i hvert fall noen enkle grep. Mange ble svært flinke, men veldig få var notekyndige. Det å spille på gehør og kunne sanger utenat gjorde teltbakkene livlige og reiselivet spennende. Sangen og musikken holdt motet og gleden oppe i mange vanskelige stunder, derfor tør jeg og mene at sang og musikk har generelt sett betydd mer for de reisende enn for folk flest som gruppe betraktet.

Carl Jularbo

Artikkelen er hentet fra www.kulturminneaaret2009.no/prosjekter

Andre lenker:

Landsforeningen for romanifolket har masse bilder og historikk på sin nettside:
www.lor.no

Se Glomdalsmuseets omfattende nettutstilling Lajto Drom:
<http://museumsnett.no/glomdalsmuseet/html/romani/latjo-drom/>

Små personlige dokumentarfilmer hos Taternes landsforbund:
<http://taterne.com/index.php/1072790>

"The caravans", Vincent van Gogh

Artikkelen er publisert i NFLnytt nr 55,
mars 2010.